О. Б. Гаврилець,
аспірант кафедри менеджменту,
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів, Україна
ORCID ID: 0000-0002-7439-4554

DOI: 10.32702/2306-6806.2022.1.135

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ УДОСКОНАЛЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

О. Havrylets,
Postgraduate student of the Department of Management, Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, Ukraine

PHILOSOPHICAL AND LEGAL APPROACHES TO IMPROVEMENT OF THE REGIONAL POLICY OF THE STATE

У статті сформовано перелік сучасних підходів до регіональної політики держави, що тісно пов'язані з низкою питань філософсько-правового характеру та складають основу для побудови ефективної системи захисту національних інтересів країни в сфері економіки.

Відзначено, що лише за умови врахування цих особливостей країна матиме змогу наблизитися до реалізації одного з основних завдань державної регіональної політики інтегрувавши регіонів у єдиний український духовний, гуманітарний, політичний та економічний простір, зберігаючи при цьому регіональне різноманіття.

Доведено, що досягнення відповідного стану економічно самодостатніх, об'єднаних спільністю історичного шляху, етнічними та культурними інтересами країв дозволить більш ефективно впроваджувати у життя державну політику захисту національних інтересів України в сфері економіки і протидіяти реальним загрозам і викликам.

Inconsistency and unsystematic in the implementation of state policy in the field of regional development have become the one of the main prerequisites for the complex social and economic development and prosperity of the regions of Ukraine in the context of recent decentralization.

With the spread of the coronavirus pandemic, rising costs of energy carries for both the population and businesses, the growth of the shadow economy, which results in reduced revenues to state budgets at all levels, excess mortality over births requires a revision of existing standards in approaches to national protection policies. Interests of the country in the field of economy, both at the national, Regional and local levels. After all, ensuring the security of the whole country directly depends on the security of each of its components, which from a system of protection of national interests of the state.

The formation of modern approaches to the regional policy of the state is closely connected with a number of issues of philosophical and legal nature, which form the basis for building an effective system of protection of national interests of the country in the field of economy.

The aim of the article is to highlight some philosophical and legal approaches to the formation of mechanisms for improving the system of protection of national interests through the prism of democratic foundations and European experience, where the main criterion for the correctness of management decisions is man and citizen.

Because only if these features and philosophical and legal approaches are taken into account, the country will be able to approach one of the main tasks of state regional policy by integrating regions into a single Ukrainian spiritual, humanitarian, political and economic space, while preserving regional diversity.

In turn, achieving the appropriate state of economically self — sufficient, united by a common historical path, ethnic and cultural interests of the regions will more effectively implement the state policy of protection of national interests of Ukraine in the economy and counteract real threats and challenges.

Ключові слова: децентралізація, національна та економічна безпека, державне управління, регіональна політика, національні інтереси, філософсько-правові аспекти політики.

Key words: decentralization, national and economic security, public administration, regional police, national interests, philosophical and legal aspects of policy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Безсистемність і непослідовність у реалізації державної політики у сфері регіонального розвитку стали однією з головних передумов стримування комплексного соціально-економічного розвитку регіонів країни в умовах нещодавно проведеної децентралізації. На тлі зростання "тіньової" економіки, поширення корупції в державно-управлінській сфері і погіршення санітарно-епідеміологічної ситуації в країні, що призвело до ще більшого зuboжіння населення.

Від постійного підвищення вартості енергоносіїв, припиняє роботу малий і середній бізнес, наслідком чого є загальний спад виробництва. А це у свою чергу обумовило масову міграцію працюючого населення за межі країни в пошуках соціально-економічної стабільності.

Актуальність наведеної проблематики дає підстави стверджувати, що такий стан реалізації державної політики на регіональному рівні не відповідає інтересам особи, суспільства і держави, а тому потребує якнайшорішого перегляду із виокремлення тих базисних аспектів, які слід удосконалити. Це у свою чергу дозволить наблизитися до удосконалення всього механізму управління соціально-економічними процесами на регіональному рівні.

Оскільки значення регіональної політики полягає в тому, що вона виконує роль з'єднуючої ланки між макро- і мікроекономікою. Регіональна політика виступає альтернативою до загальнодержавної, водночас доповнює, конкретизує її, з'єднує загальні і конкретні цілі, сприяє комплексному підходу до розв'язання соціально-економічних проблем. Регіональна політика на сучасному етапі набирає все більшого значення, тому що державі з центру стає важче розв'язувати різного роду локальні проблеми та доходити до кожної людини.

Головною метою державної регіональної політики визначено "створення умов для динамічного збалансованого соціально-економічного розвитку України та її регіонів, підвищення рівня життя населення, забезпечення гарантованих державою соціальних стандартів для кожного її громадянина незалежно від місця проживання, а також поглиблення процесів ринкової трансформації на основі підвищення ефективності використання потенціалу регіонів, підвищення дієвості управлінських рішень, удосконалення роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування" [1].

У зв'язку із цим важливим і надзвичайно актуальним питанням в умовах децентралізації є посилення ролі місцевих органів державної влади та самоврядування в системі забезпечення національної безпеки України. Це зумовлено тим, що практично ефективна державна регіональна політика в сучасних умовах — основа та гарантований провідник позитивного впливу держави на регіони з метою забезпечення національних інтересів у сфері економіки [2, с. 554].

Позбавлення від залежності саме по собі не робить незалежним — остання потребує відповідальності, яку треба засвоїти і зробити наріжним каменем всієї соціально-економічної політики країни. Стосовно дій регіональної влади це означає, що кожна територія має одночасно з набуттям самоврядних повноважень брати на себе відповідальність за забезпечення першочергових потреб власного населення.

У зв'язку із цим одним із найважливіших напрямків удосконалення наявного стану регіональної політики є формування принципово нової моделі інституційно-правового забезпечення соціально-економічного добробуту людини і громадянина у регіональних утвореннях країни, який би відповідав загальновизнаним філософсько-правовим підходам розвинених країн Європи.

Дослідження стану регіональної політики як складової забезпечення економічної безпеки країни в Україні тривалий час здійснюють провідні науковці нашої країни. Проте на сучасному етапі недостатньо розкрито аспекти соціально-економічного розвитку регіонів України в контексті проведеної децентралізації, відсутні узагальнені доводи ключових концептуальних положень, які б ґрунтувалися на загальноприйнятих у розвинених країнах філософсько-правових підходах.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Окремі аспекти даної проблематики висвітлені у наукових працях Алексєєва С.С., Білоуса В.Т., Ковальчук Т.Т., Козюбри М.І., Мочерного С.В., Нижника Н.Р., Панасюка Б.Я., Селіванова В.М., Сенчагова В.К., Ситника Г.П. та ін. Однак зазначена проблема потребує комплексного вирішення.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є висвітлення певних філософсько-правових підходів, спрямованих на удосконалення наявного механізму регулювання регіональної політики країни в умовах децентралізації, за наслідками впровадження яких, вдалося б підвищити ефективність стану захищеності національних інтересів у сфері економіки на регіональному рівні України крізь призму демократичних основ і європейського досвіду, де основним критерієм є людина і громадянин.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Поняття регіональної політики та умови формування

За визначенням "політика регіональна" представляє собою сукупність соціально-економічних, правових та адміністративно-організаційних засобів і методів, що органічно поєднують загальнодержавні й регіональні інтереси і спрямовані на те, щоб на основі планомірного й пропорційного розвитку регіонів (а отже, всієї краї-

ни), принципово нових підходів до розвитку продуктивних сил та ефективного використання місцевих ресурсів забезпечити істотне зростання життєвого рівня населення регіонів як стратегічної мети регіональної політики [3, с. 808].

У зв'язку із цим вважаємо за доцільне застосувати порівняльний метод у дослідженні основоположних і відправних моментів, спрямованих на акцентуалізацію ключових аспектів управління регіональною політикою країни, де за мету і в основу цієї політики покладено соціально-економічне становище людини і громадянина як складової будь-якого суспільства.

Управління, як і будь-яке інше соціальне явище, наприклад, право, політика, хоча і пов'язане з поведінкою людини, але за своєю природою є унікальним. Хоча б тому, що воно у єдності і комбінації своїх ознак історично неповторне. Управління завжди займає власне місце, так звану нішу у внутрікультурному ареалі певної форми соціальної взаємодії, виконуючи кожного разу історично як загальнонаціональні, так і особливі (зокрема, політичні) функції регулювання існуючих відносин. Як соціальний феномен управління завжди адаптоване до особливостей суспільного життя певного, в тому числі державноорганізованого народу [4, с. 8—9].

2. Особливості функціонування механізму державної регіональної політики

Існують певні особливості регіонів України, які мають суттєве значення при формуванні та реалізації державної політики захисту національних інтересів. Так, особливого загострення стан національної безпеки України зазнає тоді, коли при здійсненні регіонального управління не враховуються: економіко-географічне місцезнаходження; природнокліматичні умови; природно-ресурсний потенціал; демографічний потенціал; структура населення; структуру та спеціалізація господарств; фінансове забезпечення; відповідні релігійні течії; забезпечення високопрофесійними кадрами у сфері регіонального менеджменту; та інше. До цього слід також додати "паростки" вікової роз'єднаності деяких регіонів України, що у свою чергу зумовлює досить глибокі зміни у психології населення, внаслідок чого його духовна єдність (з урахуванням значної соціально-економічної нерівності регіонів) видається досить проблематичною. Не менш вагомим фактором є те, що Україна об'єктивно є єдиною у світі країною, територією якої проходять потужні водорозділи трьох світових цивілізацій: східно-православної, західно-християнської та ісламської [5, с. 44—45].

За умов надмірної політизації релігійно-церковного життя, що, власне, й відбувається в українському суспільстві, конфесійний регіоналізм є потенційним джерелом дестабілізаційних та дезінтеграційних процесів. Крім того, внутрішньоцерковні суперечки підривають авторитет традиційних для України церков і стимулюють поширення нетрадиційних релігійних течій, що загрожує стабільному духовному розвитку суспільства та створює загрозу національній безпеці країни. Територіальні формування, які склалися століттями, були директивно укрупнені, в результаті прийшло в занепад багато центрів культури і економіки та інших історичних цінностей, водночас значна частина населення була штучно відірвана від нових центрів культури і економіки, соціальної і виробничої інфраструктури. Про це свідчить багато прикладів. Відродження історичного минулого і врахування потреб сьогодення вимагають удосконалення поділу територій на рівні адміністративно-територіальних районів. При цьому владні повноваження можуть проявлятися, по-перше, як адміністративне управління; по-друге, як економічне і культурне самоуправління [6, с. 82, 83].

Водночас принциповою особливістю, так би мовити тенденцією регіональної політики є те, що вона начебто всмоктує елементи (територіальні аспекти) інших

політик: промислової, соціальної, зовнішньоекономічної та інших. Однак регіональна політика не тільки акумулює рішення, що приймаються в межах інших політик, але й висуває самостійні вимоги до всіх інших аспектів управлінської діяльності. Виходячи з наведеного, вони повинні просіюватись крізь призму регіональних інтересів, а також піддаватися коригуванню з врахуванням, з однієї сторони, потреб комплексного розвитку регіонів, а з іншої — стратегічного напрямку територіального розвитку та забезпечення безпеки держави в цілому.

3. Напрями розвитку механізму державної регіональної політики

На державно-правовому рівні питання поділу влади постає насамперед як завдання правильного розподілу компетенції видавати закони для регулювання й приймати рішення. Але проблема балансу влади буде зрозуміла однобічно й недостатньо, якщо увага буде звернута лише на розподіл компетенції, а не на розподіл суспільних сил, які користуються правовими компетенціями. Тому поряд з формально-правовим розподілом компетенції повинен мати значення також давніший і фундаментальніший принцип балансу реальної влади, з тим щоб у законах та інших обов'язкових актах знайшло вираження регулювання інтересів, урівноважено сумірно з кількістю та значенням інтересів, що зачепили [7, с. 50, 51, 54, 208, 212—214].

Фрідріх-Август фон Гаек стверджує, що без отих свавільних повноважень, які легковажно надаються "законодавчим" органам, вся структура урядових органів, безсумнівно, розвивалась би цілком на інших основах. Якби вся адміністрація була підкорена однорідним законам, яких би вона не могла змінити і яких би ніхто не міг змінити, щоби примусити служити особливим адміністративним цілям, то зловживання законодавством на догоду особливим інтересам припинилось би. Більшість послуг, які надаються зараз центральним урядом, могли би бути передані регіональним чи місцевим управлінням, які мали би владу підвищувати податки на величину місцевого збору, який вони могли би визначати, але який могли би збирати і розподіляти тільки у відповідності із загальними правилами, укладеними центральним законодавчим органом.

Як приклад, він наводить міркування щодо необхідності балансу інтересів, зазначаючи про окремих дослідників, які пишуть, "що результатом стало би перетворення місцевих і навіть регіональних органів у квазі-комерційні корпорації, які би боролися за громадян. Вони мали би пропонувати набір переваг і цін, які зробили би життя на їх території принаймні таким же привабливим, як і повсюди в межах досяжності їх потенційних громадян. Припускаючи, що їхні повноваження були б такою мірою обмежені законом, щоби не перешкоджати вільній міграції, і що вони не могли би запроваджувати дискримінацію в оподаткуванні, їх інтерес повністю полягав би в залученні тих, хто в своїй конкретній ситуації міг би найбільше докласти до спільного продукту" [8, с. 352, 353].

Сьогоднішній стан речей у реалізації політики соціально-економічного розвитку регіону обумовлений тим, що існуюча в чинних масштабах область як основна ланка державної структури дієздатна лише як провідник стратегії центральної влади, що забезпечує її ресурсами, проте недієздатна як самостійний суб'єкт в умовах демократичної системи державного устрою і ринкової спрямованості економіки, оскільки владна вертикаль виконавчої влади побудована не знизу догори, як це має бути, а навпаки — згори донизу. Подібна авторитарна споруда є досить нестійкою та виключає активізацію місцевої ініціативи й мобілізацію власних ресурсів для розвитку.

Спроби наділити регіональні утворення дієвими повноваженнями тягнуть за собою втрату загальнодержавної керованості та відповідальності місцевого керівництва за результати своєї діяльності, його

відрив від загальнонаціональних інтересів країни. Держава не має можливості цілковито компенсувати брак коштів у тих областях, де рівень розвитку економічного потенціалу нижчий за середній по країні, та ще й на тлі депресивного стану економіки в цілому [9, с. 25, 28—29].

Таким чином, збереження діючої управлінської структури є не єдиною, проте однією з головних перешкод на шляху до удосконалення існуючого стану впровадження регіональної політики держави та реалізації перетворень у процесі захисту економічних інтересів країни.

З іншого боку, територіальне управління повинно здійснюватися на основі створення відповідної структури адміністративно-територіального поділу України, тісно пов'язаної з економічними структурами місцевих органів управління. Як зазначає Б. Панасюк, в основу методології формування природно-економічних районів доцільно покласти принцип регіональної цілісності, який вимагає комплексного врахування не лише потреб розвитку всіх галузей економіки, але і інших факторів: якості земельних ресурсів, економічних та історичних умов, специфіки розміщення промисловості, спеціалізації сільського господарства, наявності мінеральної сировини, енергоносіїв, трудових ресурсів, звичаїв і традицій населення тощо [6, с. 241].

Децентралізація або передоверення більшістю обслуговуючих функцій управління уряду меншим утворенням мало би призвести до відродження того духу спільноти, який був великою мірою задушений централізацією. Широко антигуманність сучасного суспільства є не стільки результатом безособового характеру економічного процесу, в якому сучасна людина вимушена брати участь головним чином заради цілей, про які вона нічого не знає, скільки того факту, що політична централізація значною мірою позбавила її можливості висловлювати свою думку стосовно формування середовища, яке вона знає.

4. Світоглядні аспекти формування механізму

Велике Суспільство може бути лише абстрактним суспільством — економічним устроєм, від якого індивід має користь, отримуючи засоби для досягнення своїх цілей, і в який він повинен робити свій анонімний внесок. Це не задовольняє його емоційних, особистих потреб. Для пересічного індивіда набагато важливіше брати участь у вирішенні його локальних проблем, які зараз значною мірою забрані від тих, коло він знає і кому може довіряти, і передані в руки більш дистанційованої бюрократії, яка для нього є жорсткою машиною. І тоді як у межах сфери, яку індивід знає, тільки корисним буде збудити його інтерес і спонукати його віддати свої знання і думку, то лише зневагу до всієї політики викличе те, якщо його проситимуть висловлювати свою думку відносно справ, які його прямим чином не стосуються [8, с. 442].

Аналізуючи наявний механізм регіональної політики країни, слід зазначити про те, що важлива характеристика держави полягає не лише в моделі, згідно з якою розподілені центральні регулятивні функції. Має значення також і те, в якому обсязі існують у ній системи з власною, хоча й обмеженою автономією. Межа приватної автономії, полишеної громадянам, є вирішальним показником того, якою мірою держава є тоталітарною або ліберальною. Право самовизначення громадян може здійснюватися не лише через демократичну участь у процесах державного регулювання, але значною мірою більш безпосередньо і дієво в регулюванні своїх взаємних правових відносин і в безпосередньому впливі на конкретне формування своїх обов'язків і прав на основі цього права. Культивування такого розподілу функцій, посилення та сприяння приватній автономії й таким частинам системи, завдяки яким особи спільно відповідають за наочну життєво важливу царину й мають право вирішального голосу стосовно неї, є сьогодні важливим

способом від всебічної залежності від анонімного державного апарату [7, с. 114].

Якщо однією з основних ознак соціального життя є наявність соціальних цінностей, норм взагалі, тобто різного роду ідей, правил, спрямованих на упорядкування спільної комбінованої діяльності (співжиття, спілкування) людей, то основною ознакою управлінської дійсності, особливо державно упорядженого суспільства, є наявність політико-юридичних цінностей, які визначають загальнообов'язковість юридичних норм, що мають реалізуватися в процесі управління. Саме тому право як основа управління і чинного законодавства — явище набагато динамічніше від найдосконаліших юридичних норм, навіть конституційних формул як певних політичних інструментів будь-якої держави, її управлінської діяльності [10, с. 95].

5. Правові аспекти формування механізму

Право стає результативним засобом регуляції відносин між владою та економікою, що стримує свавілля як однієї, так й іншої сторони та передбачає наявність для них взаємних стимулів і обмежень. Як зазначає Р. Циппеліус, закони повинні точно відповідати народові, для якого вони створені, вони повинні відповідати природі країни, її клімату, особливостям ґрунту, розташуванню та розмірам держави. Тобто на зміст права безперечно впливає реальна дійсність: укорінені в людській природі потреби та схильності, "природні форми людського життя" та різні вимоги природного та соціального середовища. Ці даності визначають, які проблеми регулювання взагалі підпадають під право.

Якщо право прагне розв'язати своє завдання посправжньому ефективно, воно особливо повинне використовувати наявні природні та соціологічні дані. Саме за допомогою пізнання природних, психологічних та соціальних законів право виробляє засоби для досягнення своєї мети. Так, наприклад, надання податкових пільг залежно від індивідуальних майнових можливостей може слугувати політичним цілям у сфері народження чи розташування населення.

Якщо ж право прагне усунути певні явища, воно повинне знайти справжні причини, звернутися за "правильною адресою". Воно ніколи не досягне своєї мети, якщо стосовно цього не буде зорієнтоване строго на факти. Якщо, наприклад, основні права покликані забезпечити охорону свободи особистості, то вони повинні й фактично бути зорієнтовані на ті реалії, які цій свободі загрожують. Однобічне розуміння гарантованих державою основних прав надає лише недосконалу безпеку індивідуальній свободі [7, с. 132].

Звідси випливає, що вищою сутністю права — забезпечення, гарантування в нормативному порядку свободи в суспільстві, дотримання справедливості, створення оптимальних умов для переважної дії в суспільстві економічних та духовних факторів, виключення свавілля із життя соціуму, та із життя людей [11, с. 34].

Іншими словами, реалізація відповідної регіональної політики потребує чіткого правового регулювання, і передусім на законодавчому рівні з імплементацією у правові норми економічних інституцій, які б складали сукупність усталених звичаїв, традицій, способів мислення індивідів, соціальних груп та суспільства в цілому, вироблених попереднім соціально-історичним розвитком і успадковані наступними його фазами.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи викладене, є всі підстави стверджувати, що сьогоднішній рівень соціально-економічної стабільності у регіонах вимагає розробки та обґрунтування принципово нової організаційно-правової моделі регіонального розвитку, яка б втілювала основні інсти-

туційні підходи до забезпечення інтересів людини і громадянина, підвищуючи ефективність механізму забезпечення не тільки економічної, політичної і військової, а й національної безпеки України в цілому та сприяла побудові вільного від авторитарних тенденцій суспільства.

Саме тому при врахуванні філософсько-правових підходів Р. Циппеліуса, Ф. Гаєка, Україна прискорить фактичну інтеграцію регіонів у єдиний український простір, зберігаючи при цьому регіональне різноманіття, а наявність економічно самодостатніх регіонів дозволить більш ефективно впроваджувати в життя державну політику захисту національних інтересів України, де одним із напрямів має бути досягнення такого стану розвитку економіки, при якому кожен регіон володів би власною цілісною та завершеною системою життєзабезпечення, системами ресурсозаощадження та сталого розвитку. Саме ці проблеми стануть об'єктом наступних наукових досліджень, а їхні результати складуть певну методологічну базу для більш глибокого розуміння сутності реалізації регіональної політики і аналізу процесів, які відбуваються під час такої реалізації, що дасть змогу підвищити ефективність прийняття управлінських рішень.

Література:

1. Концепція державної регіональної політики: затверджена Указом Президента України № 341/2001 від 25.05.01. URL: www.president.gov.ua/officdocuments/82563326.html (дата звернення 02.06.2021).
2. Сенчагов В.К. Экономическая безопасность России. М., 2005. 896 с.
3. Економічна енциклопедія. Відповідальний редактор С.В. Мочерний. Київ: Видавничий центр "Академія". Т. 2. 2001. 847 с.
4. Селіванов В.М. Людський вимір політики трансформації державного управління в Україні. Право України. 2004. № 10. С. 4—10.
5. Нижник Н.Р., Ситник Г.П., Білоус В.Т. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку): навч. посібник. За заг. ред. П.В. Мельника, Н.Р. Нижник. Київ: Преса України, 2000 р. 304 с.
6. Панасюк Б.Я. Прогнозування та регулювання розвитку економіки. Національна академія управління. К.: Поліграфкнига, 1998. 303 с. ISBN 966-530-050-4.
7. Райнгольд Циппеліус. Філософія права: підр. Пер. з нім. Є.М. Причепій [та ін.]; ред. пер. Є.М. Причепій. К.: Тандем, 2000. 300 с.
8. Фридрих фон Хайек. Право, законодавство і свобода. Т. I—III. К.: "Аквілон — Прес", 2000. 648 с.
9. Ковальчук Т.Т. Економічна безпека і політика. Київ: Знання, 2004 р. 638 с.
10. Козюбра М. Правовий закон: проблема критеріїв. Вісник Академії правових наук України. Харків, 2003. № 2 (33) — 3 (34). С. 83—95.
11. Алексєєв С.С. Основы теории государства и права. М., 1996 г. 62 с.

References:

1. The President of Ukraine (2001), The Decree "Concept of state regional policy", available at www.president.gov.ua/officdocuments/82563326.html (Accessed 02 June 2021).
2. Senchagov, V.K. (2005), 'Ekonomiceskaya bezopasnost' Rossi [Economic security of Russia], Moskva, Rossiya.
3. Mochernyi, S.V. (2001), Ekonomichna entsyklopediia [Economic encyclopedia], Vydavnychiy tsentr "Akademiia", Kyiv, Ukraine.
4. Selivanov, V.M. (2004), "The human dimension of public administration transformation policy in Ukraine. Law of Ukraine", Pravo Ukrainy, vol. 10, pp. 4—10.
5. Nyzhnyk, N.R. Sytnyk, H.P. and Bilous, V.T. (2000), Natsional'na bezpeka Ukrainy [National Security of Ukraine], Press of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

6. Panasiuk, B.Ia. (1998), Prohnozuvannia ta rehulivuvannia rozvytku ekonomiky [Forecasting and regulation of economic development], Polihrafknyha, Kyiv, Ukraine.

7. Tsyppeilius, R. (2000), Filosofiia prava [Philosophy of Law, Tandem], Kyiv, Ukraine.

8. fon Khaiiek, F. (2000), Pravo, zakonodavstvo i svoboda [Law, legislation and freedom], Akvilon — Pres, Kyiv, Ukraine.

9. Kovalchuk, T.T. (2004), Ekonomichna bezpeka i polityka [Economic security and policy], Znannia, Kyiv, Ukraine.

10. Kozubra, M. (2003), "Legal law: the problem of criteria", Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy, vol. 2 (33) — 3 (34), pp. 83—95.

11. Alyeksyeiev, S.S. (1996), Osnovy teoryy gosudarstva y prava [Foundations of the theory of state and law], Moskva, Russia.

Стаття надійшла до редакції 04.01.2022 р.

АГРОСВІТ

www.agrosvit.info

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292